

ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ

бюджетної програми

«Виплата Державних премій України»
(КПКВК 0301460)

**Результати огляду нормативно-правових актів та інших документів,
які містять інформацію про гендерну рівність, у 2024–2026 роках**

«Виплата Державних премій України» (КПКВК 0301460)

Нормативно-правові акти / документи	Вимоги / індикатори / дані
Конституція України	Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям
Бюджетний кодекс України	Застосування гендерно орієнтованого підходу, в рамках якого головні розпорядники бюджетних коштів та інші учасники бюджетного процесу враховують гендерні аспекти у процесі планування, виконання та звітування про виконання бюджетних програм
Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»	Досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією України і законами України
Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»	Визначення організаційно-правових засад запобігання та протидії дискримінації з метою забезпечення рівних можливостей щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина

Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок	Засудження дискримінації щодо жінок в усіх їх формах та здійснення політики ліквідації дискримінації щодо жінок
Указ Президента України від 02 червня 2021 року № 225 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про стратегію людського розвитку»	Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в усіх сферах життя суспільства та впровадження кращих європейських стандартів гендерної рівності
Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»	Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат
Концепція комунікації у сфері гендерної рівності, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1128	Становлення України як держави, що дотримується демократичних принципів і поважає права людини та основоположні свободи, є забезпечення гендерної рівності в усіх сферах суспільного життя
Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2030 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2026 року № 214	Створення умов для забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті рішень та інтеграції гендерного підходу в державну політику з питань безпеки і оборони, протидії безпековим викликам, повоєнного відновлення, встановлення справедливого миру, посилення національної стійкості та системної протидії насильству за ознакою статі, сексуальному насильству, пов'язаному із збройною агресією
Стратегія розвитку культури в Україні на період до 2030 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 року № 293	Містить положення щодо інклюзивності та рівного доступу до культурних послуг
Операційний план заходів з реалізації у 2025–2027 роках Державної стратегії	Забезпечення реалізації єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та рівних можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах

забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 травня 2025 року № 439 «Деякі питання реалізації Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року»	життєдіяльності суспільства, вдосконалення механізмів її реалізації
Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2026–2030 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2026 року № 217	Удосконалення показників гендерних та кліматичних аспектів у середньостроковому бюджетному плануванні. Проведення моніторингу стану проведення гендерного аналізу бюджетних програм державного бюджету та врахування гендерних аспектів під час підготовки бюджетних показників. Удосконалення організаційно-методологічних засад застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі

Висновок: огляд нормативно-правових актів, які містять інформацію про гендерну рівність, свідчить про те, що державна політика базується на принципах рівності прав і можливостей жінок і чоловіків, недискримінації та забезпечення рівного доступу до державних нагород України.

Результати гендерного аналізу бюджетної програми

«Виплата Державних премій України» (КПКВК 0301460)

1. Період дії бюджетної програми, охоплений гендерним аналізом
Гендерний аналіз бюджетної програми охоплює 3 роки, а саме з 2024 року по 2026 рік.

2. Перелік державних послуг, що надаються в межах бюджетної програми, цільові групи надавачів та отримувачів державних послуг (у тому числі потенційні)

У межах бюджетної програми здійснюються виплати Державних премій України, зокрема відзначаються та нагороджуються громадяни за найвидатніші твори літератури і мистецтва, публіцистики і журналістики, які є вершинним духовним надбанням Українського народу, утверджують високі гуманістичні ідеали, збагачують історичну пам'ять народу, його національну свідомість і самобутність, спрямовані на державотворення та демократизацію українського суспільства.

Національна премія може бути присуджена громадянину України, іноземцю, особі без громадянства, незалежно від статі та віку.

Щорічно присуджується до тринадцяти Національних премій за такими номінаціями:

- проза;
- поезія;
- літературознавство і мистецтвознавство;
- публіцистика і журналістика;
- музичне мистецтво;
- концертно-виконавське мистецтво;
- театральне мистецтво;
- кіномистецтво;
- візуальні мистецтва;
- фотомистецтво;
- декоративно-прикладне мистецтво;
- дизайн (за видами, визначеними Комітетом з Національної премії України імені Тараса Шевченка);
- творче кураторство культурно-мистецьких проєктів.

3. Висновки за результатами гендерного аналізу бюджетної програми:

3.1. Наявність та якість даних, необхідних для проведення гендерного аналізу бюджетної програми (репрезентативність, співставність, згрупованість за статтю та іншими ознаками, доцільними для проведення гендерного аналізу бюджетної програми)

Для проведення гендерного аналізу зібрано дані щодо:

кількості осіб, яким присуджено Національну премію України імені Тараса Шевченка;

кількості пропозицій щодо участі в конкурсі на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка;

складу Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка;

середніх витрат на лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка.

Зазначені дані є репрезентативними, оскільки проаналізовано не частину вказаного напрямку, а 100 відсотків осіб, яким присуджено Національну премію України імені Тараса Шевченка, пропозицій щодо участі в конкурсі на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка та склад Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка. Дані є співставними та згрупованими, оскільки зібрані з урахуванням статі (чоловіки, жінки) та вікової категорії (до 30 років, 30–50 років, більше 50 років).

3.2. Відповідність бюджетної програми взятим Україною зобов'язанням щодо гендерної рівності, вимогам нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність, у тому числі завданням стратегічних і програмних документів держави з гендерних питань

Бюджетна програма відповідає взятим Україною зобов'язанням щодо гендерної рівності, вимогам нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність, у тому числі завданням стратегічних і програмних документів держави з гендерних питань.

3.3. Стан урахування в бюджетній програмі гендерних аспектів (наявність гендерних аспектів у назві бюджетної програми, її меті, завданнях, напрямках використання коштів, результативних показників)

У назві бюджетної програми, її меті, завданнях, напрямках використання коштів та результативних показників гендерний аспект не врахований. Водночас вивчається питання можливості його врахування. Крім того, щороку збираються та аналізуються показники для виявлення гендерних розривів.

3.4. Виявлені гендерні розриви, гендерна дискримінація, тенденції при забезпеченні потреб та задоволенні інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп

Протягом 2022–2026 років було 384 пропозиції щодо участі в конкурсі на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка, з них 121 жінка (31,5 % від загальної кількості пропозицій) та 263 чоловіки (68,5 % від загальної кількості пропозицій). Під час аналізу зазначених даних виявлено гендерні розриви та непропорційність між жінками та чоловіками, а саме: перевага пропозицій чоловіків щодо участі в конкурсі перевищує більше ніж у два рази пропозиції участі жінок. Водночас кількість осіб, яким присуджено Національну премію України імені Тараса Шевченка, становить 41, з них 20 жінок (16,5 % від кількості пропозицій жінок) та 21 чоловік (8 % від кількості пропозицій чоловіків). Тобто серед осіб, яким присуджено премію, 48,8 % становлять жінки та 51,2 % чоловіки. Отже, серед осіб, яким присуджено премію, можна спостерігати майже рівний гендерний розподіл за статтю.

За віковим критерієм серед жінок найбільш вагома категорія поданих пропозицій і присуджених премій 30–50 років (відповідно 56,2 % та 45 % від загальної кількості жінок). У віковій категорії старше 50 років відповідно 38 % та 40 % від загальної кількості жінок. Вікова категорія до 30 років суттєво менша (відповідно 5,8 % та 15 % від загальної кількості жінок) (8,7 %). Тобто серед жінок вікової категорії 30–50 років та старше 50 років незначний гендерний розрив, а жінки вікової категорії до 30 років представлені найменше.

Це пояснюється тим, що соціальне життя жінок до 30 років переважно характеризується високим рівнем навантаження, зміною пріоритетів та необхідністю адаптації, частим поєднанням догляду за дітьми з роботою та побутовими обов'язками, особливо в умовах сьогодення.

Жінкам, які виховують дітей, нерідко бракує часу на себе та соціальну ізоляцію, тому за таких умов у переважній кількості жінок вікової категорії до 30 років ресурсу для розвитку творчості, як правило, не залишається.

За віковим критерієм поданих пропозицій чоловіків переважає категорія старше 50 років (60,5 % пропозицій чоловіків). Серед чоловіків, яким присуджено премію, найбільш вагома вікова категорія 30–50 років (57,1 % від поданих пропозицій). Тобто під час присудження премії диспропорція гендерного розриву за віковою ознакою суттєво перерозподілена в бік збільшення щодо категорії 30–50 років. Найменше представлена вікова категорія чоловіків до 30 років і серед поданих пропозицій (лише 2,3 %). Серед тих, кому присуджена премія, зазначена категорія не представлена.

Спостерігається стабільний гендерний розрив між віковими категоріями чоловіків як серед поданих пропозицій, так і серед тих, кому присуджено премію.

Соціальне життя молодих чоловіків в Україні (переважно віком 30 років) на 2024–2026 роки зазнає безпрецедентного впливу повномасштабної війни, яка поглибила старі та створила нові гострі проблеми. Основні з них пов'язані з безпекою, мобілізацією, економічною нестабільністю та психологічним станом.

Постійна загроза життю, невизначеність майбутнього, неможливість планувати сім'ю чи кар'єру виснажують психіку, викликаючи хронічний стрес. Такі умови мають негативний вплив на розвиток творчої діяльності.

У цілому серед усіх пропозицій щодо участі в конкурсі спостерігається несуттєвий гендерний розрив за віковими категоріями 30–50 років (43,2 %) та старше 50 років (53,4 %), але значний гендерний розрив є між цими віковими категоріями і категорією до 30 років (лише 3,4 %). Під час присудження премії перерозподіляється навпаки диспропорція гендерного розриву за віковими категоріями 30–50 років (51,2 %) та старше 50 років (41,5 %). Вікова категорія до 30 років залишається малочисельною (лише 7,3 %).

3.5. *Забезпечення справедливого та неупередженого розподілу бюджетних коштів під час планування та виконання бюджетної програми, надання державних послуг (рівень забезпечення потреб та задоволення інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп за наявних / діючих підходів до визначення обсягу та розподілу коштів у межах бюджетної програми)*

Розподіл за статтю складу Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка такий: 63 % становлять чоловіки та 37 % жінки.

Ураховуючи, що серед кількості осіб, яким присуджено Національну премію України імені Тараса Шевченка, розподіл за статтю майже рівний (48,8 % становлять жінки та 51,2 % чоловіки), можна зробити висновок про відсутність гендерної дискримінації та справедливу тенденцію в забезпеченні потреб та задоволенні інтересів жінок і чоловіків. Отже, розподіл бюджетних коштів під час виконання бюджетної програми справедливий та неупереджений.

4. Пропозиції за результатами гендерного аналізу бюджетної програми:

4.1. Включення гендерних аспектів до бюджетної програми (до назви бюджетної програми, її мети, завдань, напрямів використання коштів, результативних показників)

Щороку проводиться систематичний процес спостереження, збору, обробки та аналізу інформації, що стосується зазначеної програми, для оцінки поточного стану гендерного розподілу за показниками. Цей інструмент дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо можливості врахування гендерних аспектів у бюджетній програмі, зокрема в її назві, меті, завданнях, напрямках використання коштів і результативних показниках.

4.2. Заходи з подальшого впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі (проведення гендерного аналізу бюджетної програми або її окремих завдань, напрямів використання коштів, послуг, що надаються в межах бюджетної програми)

Аналіз середніх витрат на лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка демонструє, що такі витрати на лауреата жіночої статі з 2024 року по 2026 рік мають тенденцію до зменшення. Середні витрати на лауреата чоловічої статі з 2024 року по 2026 рік, навпаки, зростають. Серед вікових категорій лауреатів жіночої й чоловічої статі динаміка досить хаотична. Тобто стала тенденція змін гендерного розподілу не простежується.

Отже, питання впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі потребує подальшого вивчення та моніторингу.

4.3. Заходи з посилення гендерної рівності (шляхи зменшення гендерних розривів, усунення гендерної дискримінації, забезпечення потреб, задоволення інтересів жінок і чоловіків та/або їх груп)

Для участі в конкурсі висуваються твори, що є результатом безпосередньої творчої участі як одного творця (автора, виконавця), так і творчого колективу.

Внесення пропозицій для участі творів у конкурсі на здобуття премії здійснюється експертами, визначеними Комітетом для кожної номінації, а також членами Комітету та культурними інституціями.

Конкурс за всіма номінаціями проводиться в три тури.

У першому турі конкурсу Комітет проводить розгляд творів, стосовно яких внесено пропозиції щодо участі в конкурсі, відбирає твори, які братимуть участь у конкурсі, та формує за результатами в кожній з номінацій список творів, допущених до участі в другому турі.

У другому турі конкурсу Комітет проводить поглиблений аналіз мистецької цінності та суспільної значущості творів, допущених до участі в другому турі конкурсу, їх впливу на національне соціокультурне середовище, його розвиток та можливості гідного представлення української культури в європейському і світовому культурному просторі та за результатами відбирає твори, які братимуть участь у третьому турі конкурсу, і формує в кожній з номінацій список творів, допущених до третього туру.

У третьому турі Комітет визначає твори, творцям (авторам, виконавцям) яких пропонує присудити Національну премію.

Розробити заходи з посилення гендерної рівності (зменшення гендерних розривів) відповідно до визначеного законодавством порядку присудження премій неможливо, оскільки для участі в конкурсі висуваються твори, що є результатом безпосередньої творчої участі як одного творця (автора, виконавця), так і творчого колективу, без гендерної належності. Запровадження гендерних аспектів у цій програмі знівелює принципи визначення лауреатів премії.

4.4. Удосконалення процесу збору та обробки даних, запровадження нових та/або перегляд наявних форм статистичної та адміністративної звітності

Удосконалення збору та обробки даних включає впровадження нових форм і спрямований на підвищення якості, своєчасності та деталізації інформації, зокрема гендерно чутливих даних. Ці заходи забезпечують кращий моніторинг та сприяють прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

**Інформація за 2024–2026 роки щодо гендерних особливостей
за бюджетною програмою «Виплата Державних премій України» (КПКВК 0301460)**

№ з/п	Категорія	Кількість осіб, яким присуджено Національну премію України імені Тараса Шевченка			Кількість пропозицій щодо участі в конкурсі на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка			Склад Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка			Середні витрати на лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка		
		2024	2025	2026	2024	2025	2026	2024	2025	2026	2024	2025	2026
1.	Жінок, у тому числі:	6	6	8									
1.1.	до 30 років	3			4	1	2	1	1	1	283,3		
1.2.	30–50 років	2	2	5	23	13	32	1	1	1	286,0	484,5	251,9
1.3.	більше 50 років	1	4	3	10	11	25	5	5	5	429,0	131,2	355,3
2.	Чоловіків, у тому числі:	5	7	9	86	57	120	12	12	12	257,4	767,1	891,5
2.1.	до 30 років				1	2	3						
2.2.	30–50 років	5	2	5	30	21	47	4	4	4	257,4	484,5	407,0
2.3.	більше 50 років		5	4	55	34	70	8	8	8		282,6	484,5
	РАЗОМ, у тому числі:	11	13	17	123	82	179	19	19	19	1255,7	1382,8	1498,7
	до 30 років	3	0	0	5	3	5	1	1	1	283,3	0,0	0,0
	30–50 років	7	4	10	53	34	79	5	5	5	543,4	969,0	658,9
	більше 50 років	1	9	7	65	45	95	13	13	13	429,0	413,8	839,8